

การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่

นายอนุภาพ แยมดี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2555

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5 3 8 3 4 3 9 2 2 7

PROPOSED GUIDELINES FOR LIFELONG EDUCATION MANAGEMENT IN
MODERN ZOO

Mr. Arnuparp Yhamdee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Non-Formal Education

Department of Lifelong Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2012

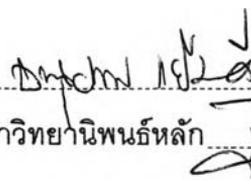
Copyright of Chulalongkorn University

551153

อานุกาพ แยมดี: การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่.
(PROPOSED GUIDELINES FOR LIFELONG EDUCATION MANAGEMENT IN
MODERN ZOO) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ.ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, 195
หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการและปัญหาในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ และ 2) นำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้เที่ยวชมสวนสัตว์ โดยการกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ผู้บริหาร และบุคลากรฝ่ายการศึกษาของสวนสัตว์ 5 แห่ง (สวนสัตว์ดุสิต สวนสัตว์เปิดเขาเขียว สวนสัตว์เชียงใหม่ สวนสัตว์นครราชสีมา และสวนสัตว์สงขลา) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ความต้องการและปัญหาในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 2 ส่วน มาใช้ในการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาจากสวนสัตว์เพื่อให้ได้แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการและปัญหาในการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ คือ ต้องการเพิ่มและพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ต้องการสื่อที่มีความหลากหลายขึ้น ต้องการกิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์เพิ่มขึ้น และต้องการงบประมาณเพิ่มขึ้น และ 2) แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ คือ ควรมีนโยบายด้านการศึกษาที่ต่อเนื่องและมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเฉพาะ ควรเพิ่มจำนวนและศักยภาพพัฒนาบุคลากร ปรับปรุงสื่อให้มีความถูกต้อง หลากหลาย และเน้นด้านการอนุรักษ์ เพิ่มกิจกรรมทั้งการศึกษานอกระบบ ในระบบ และตามอัธยาศัย ที่สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ รวมทั้งเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมปรับปรุงแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ภาควิชา..... การศึกษาตลอดชีวิต.....ลายมือชื่อ.....
สาขาวิชา..... การศึกษานอกระบบโรงเรียน.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ปีการศึกษา..... 2555.....

5383439227: MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORDS: LIFELONG EDUCATION MANAGEMENT / MODERN ZOO

ARNUPARP YHAMDEE: PROPOSED GUIDELINES FOR LIFELONG
EDUCATION MANAGEMENT IN MODERN ZOO. ADVISOR:
ASST.PROF.WIRATHEP PATUMCHAROENWATTANA, Ph.D., 195 pp.

The aims of this research were 1) to study needs and gaps for lifelong education management in modern zoo and 2) to propose guidelines for lifelong education management in modern zoo. The visitors were randomly sampled while zoo education administrators and zoo educators were invited from five zoos (Dusit Zoo, Khao Kheow Open Zoo, Chiang Mai Zoo, Nakhon Ratchasima Zoo and Song Khla Zoo). Data of problems and needs was collected from visitors by using questionnaires and from zoo educators by interviewing. The data from both parts was used for the focus group discussion by zoo education administrators and zoo educators for the development of proposed guidelines for lifelong education management in modern zoo.

The results suggested needs and gaps for lifelong education management in modern zoo included lacking of zoo educators and potential improvement, varieties of media, conservation activities, and budget. The development proposed guidelines for lifelong education management in modern zoo included continuous education policy with specific responsible working groups, more education staff with ability and potential improvement, varieties of education media with proved and up-to-date conservation information, more lifelong education activities focusing on conservation and environmental issues, and more educational facilitators. Moreover, the proposed guidelines should be opened for stakeholders for cooperative development of more efficient guidelines for lifelong education management in modern zoo.

Department : Lifelong Education.....

Student's Signature *Arnuparp Yhamdee*

Field of Study : Non-Formal Education....

Advisor's Signature *Wirathep Patumcharoenwattana*

Academic Year : 2012.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ก็ด้วยความกรุณาและเมตตาอย่างสูงจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรเทพ ปทุมเจริญวัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และนายสัตวแพทย์ ดร.บริพัตร ศิริอรุณรัตน์ กรรมการภายนอก ที่คอยให้คำปรึกษาให้ข้อเสนอแนะและตรวจแก้ไขงานวิจัย จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล ประธานสอบวิทยานิพนธ์ รวมไปถึง รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรกุล อาจารย์ ดร.ภัทรพล มหาพันธ์ อาจารย์ ดร.สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล อาจารย์ ดร.จิรัชมา วิเชียรปัญญา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มงคลชัย วิริยะพินิจ นายสัตวแพทย์ กานต์ เลชะกุล และคุณสุภาพรรณ รุจิรัตน์ ที่ให้ความกรุณาช่วยเหลือ ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ขอขอบพระคุณ คุณโสภณ ดำนัย คุณปาริชาติ ทัทภะสุต และนายสัตวแพทย์ สุเมธ กมลนรนาถ ที่กรุณาอนุญาตให้ลาศึกษาต่อ ขอขอบพระคุณ คุณธนภัทร พงษ์ภมร คุณรชสูคนธ์ ประยูรบุญมี สัตวแพทย์หญิงขวัญเรือน ดวงสะอาด คุณธัญพร โพธิ์ทอง คุณบัญญัติ อินทร์สุวรรณ จำสับเอกวิเชียร แซ่จ้อหอ คุณอกนิษฐ์ ดีทองกลาง คุณสุภาพรรณ รุจิรัตน์ คุณณัฐญา ทวีประโคน คุณเฉลิมวุฒิ เกษตรสมบุญณ์ คุณจรัสศรี ราชนารินทร์ คุณสุทจารัตน์ ชุมรักษา คุณอภิเดช สิงห์เสนี คุณดนุเดช จันทรหอม คุณปัทมา นาคปรารภ คุณณัฐา กมล ขจรกลิ่น และบุคลากรฝ่ายการศึกษาของสวนสัตว์ทั้ง 5 แห่ง ที่กรุณาสับสนุนข้อมูล ให้สัมภาษณ์ และอำนวยความสะดวก คุณนันทวัน เทศฤทธิ คุณอวิรุทธ์ ฉัตรมาลาทอง คุณสุภามาศ อ่ำดวง ที่กรุณาให้เอกสารประกอบ สัตวแพทย์หญิง ดร. อัมพิกา ทองภักดี คุณจักรกริศ สุขสวัสดิ์ คุณลิขิสิทธิ์ พุฒเขียว คุณพรพฤษา เพ็ญศรีสิริกุล คุณกฤษาลี แก้วโบราณ ที่ช่วยเหลือทุกๆ เรื่อง และคุณจรรยา เจตน์เจริญ มิตรแท้ที่เป็นกำลังใจให้สามารถผ่านพ้นทุกอุปสรรคเสมอมา จนทำให้ วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี อีกทั้งต้องขอขอบคุณผู้ที่คอยช่วยเหลือทุกท่านที่ไม่สามารถเอ่ยนามได้ครบถ้วน

ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่กรุณาสับสนุนทุนอุดหนุน วิทยานิพนธ์สำหรับนิสิต

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่คอยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีประโยชน์ต่องานด้านศึกษาของสวนสัตว์ และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของชาติ คุณค่าและประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็น กตัญญูตาแต่บิดา มารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
ตอนที่ 1 การจัดการศึกษา	8
1.1 ความหมายของการจัดการศึกษา	8
ตอนที่ 2 การศึกษาตลอดชีวิต	8
2.1 ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต	8
2.2 ความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต	9
2.3 หลักการของการศึกษาตลอดชีวิต	10
2.4 แนวปฏิบัติของการศึกษาตลอดชีวิต	13
ตอนที่ 3 แหล่งเรียนรู้	14
3.1 ความหมายของแหล่งเรียนรู้	14
3.2 ลักษณะของแหล่งการเรียนรู้	14
3.3 บทบาทหน้าที่ของแหล่งการเรียนรู้	15
3.4 มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้	16
3.5 มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ประเภทสวนสัตว์	19

	หน้า
ตอนที่ 4 สอนสัตว์สมัยใหม่.....	21
4.1 ความหมายของสอนสัตว์สมัยใหม่.....	21
4.2 บทบาทหน้าที่ของสอนสัตว์สมัยใหม่.....	22
4.3 องค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานด้านการศึกษาของ สอนสัตว์สมัยใหม่.....	23
4.4 ตัวอย่างสอนสัตว์ที่มีแนวทางการดำเนินงานด้านการศึกษาแบบ สอนสัตว์สมัยใหม่.....	30
ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	32
5.1 งานวิจัยภายในประเทศ.....	32
5.2 งานวิจัยต่างประเทศ.....	37
ตอนที่ 6 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	39
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	41
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการและปัญหาของผู้ที่เข้าร่วมสอนสัตว์ในการ จัดการศึกษาตลอดชีวิตในสอนสัตว์สมัยใหม่.....	41
ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาความต้องการและปัญหาของผู้บริหารและบุคลากรฝ่าย การศึกษาสอนสัตว์ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสอนสัตว์ สมัยใหม่.....	46
ขั้นตอนที่ 3 การหาแนวทางในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสอนสัตว์สมัยใหม่	48
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการและปัญหาในการจัดการศึกษาตลอด ชีวิตในสอนสัตว์สมัยใหม่จากผู้เข้าร่วมสอนสัตว์.....	50
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความต้องการและปัญหาในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ในสอนสัตว์สมัยใหม่จากผู้บริหารและบุคลากรฝ่ายการศึกษาของ สอนสัตว์.....	68
ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสอนสัตว์สมัย ใหม่.....	70
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	79
สรุปผลการวิจัย.....	79

	หน้า
อภิปรายผล	85
ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัย.....	92
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	93
รายการอ้างอิง.....	94
ภาคผนวก.....	98
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย.....	99
ภาคผนวก ข ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ วัตถุประสงค์.....	101
ภาคผนวก ค ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ	104
ภาคผนวก ง หนังสือราชการในการขอความร่วมมือในการทำวิจัย.....	109
ภาคผนวก จ เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย	129
ภาคผนวก ฉ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ สวนสัตว์เกี่ยวกับความต้องการและปัญหาในการจัดการศึกษา ตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่.....	163
ภาคผนวก ช ผลการศึกษาความต้องการและปัญหาในการจัดการศึกษาตลอด ชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและบุคลากร ฝ่ายการศึกษาของสวนสัตว์	173
ภาคผนวก ซ รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมสนทนากลุ่ม	193
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	195

สารบัญญัตราสาร

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนและร้อยละของผู้ที่เข้าชมสวนสัตว์แบ่งตามเพศ	50
2	จำนวนและร้อยละของผู้ที่เข้าชมสวนสัตว์แบ่งตามช่วงอายุ.....	51
3	จำนวนและร้อยละของผู้ที่เข้าชมสวนสัตว์แบ่งตามระดับการศึกษา.....	51
4	จำนวนและร้อยละของผู้ที่เข้าชมสวนสัตว์แบ่งตามอาชีพ	52
5	จำนวนและร้อยละของผู้ที่เข้าชมสวนสัตว์แบ่งตามรายได้.....	53
6	จำนวนและร้อยละของผู้ที่เข้าชมแบ่งตามวัตถุประสงค์การมาสวนสัตว์.....	53
7	จำนวนและร้อยละของผู้ที่เข้าชมแบ่งตามจำนวนครั้งที่เคยมาสวนสัตว์	54
8	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการด้านบุคลากรในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ตามความคิดเห็นของผู้ที่เข้าชมสวนสัตว์.....	56
9	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการด้านกิจกรรมในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ตามความคิดเห็นของผู้ที่เข้าชมสวนสัตว์	57
10	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการด้านสื่อในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ตามความคิดเห็นของผู้ที่เข้าชมสวนสัตว์.....	59
11	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ตามความคิดเห็นของผู้ที่เข้าชมสวนสัตว์.....	60
12	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความต้องการในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ตามความคิดเห็นของผู้ที่เข้าชมสวนสัตว์.....	62
13	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัญหาด้านกิจกรรม ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ตามความคิดเห็นของผู้ที่เข้าชมสวนสัตว์.....	63
14	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัญหาด้านสื่อ ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ตามความคิดเห็นของผู้ที่เข้าชมสวนสัตว์.....	65
15	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ตามความคิดเห็นของผู้ที่เข้าชมสวนสัตว์.....	66
16	ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์.....	102

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	40
2	ร่างแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่.....	72
3	แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่.....	78